

ТРИЗУБІК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 1-2 (505-6) Рік вид. XII. 6 січня 1936 р. Ціна 2 фр. Рік 2 фр.

*Усім землякам там, на Україні,
і тут, в розсіянні сушим —*

з Новим Роком і Різдвом

щирий привіт шле

Редакція „Тризуба“

1 січня 1936 року

Париж, на Свят-вечір, понеділок, 6 січня 1936 року.

Ще одно Різдво на чужині і ще одна зустріч Нового Року, од якого стомлена душа емігранта з надією чекає кінця страждань свого народу, звільнення Отчизни й кінця своїм мандрам по чужих краях.

П'ятнадцять таких зустрічей Нового Року мали вже ми на чужині. І скільки їх ще прийдеться мати?

Але бодр дух наш, невичерпані моральні сили наші, і ми в цей новий рік перебування нашого на еміграції вступаємо такою-ж твердою ходою, як ішли вперед до цього часу, ідейно об'єднані з нашим народом, що страждає під тяжкою московською п'ятою, переконані в правоті свого святого діла і з твердою вірою в успіх конечний стремління наших — здобуття Україні власної національної державности, свободи й незалежности.

* * *

Од самого початку совітської влади в бувшій Росії дуже часто до розвитку тієї влади й підтримки її міжнародніх позицій зпричинилися заплутані міжнародні відносини, що щасливо для неї склалися. Зручно використовуючи це заплутане міжнародне становище, большевикам удалося, загрожуючи «капіталістичному» світові знищенням, в той-же самий час на нього самого опертися у своїй внутрішній боротьбі, — нещадній і кривавій, — за владу над усіма тими землями й народами, над якими, після упадку попередньої Росії, їм свою владу пощастило встановити.

Для більш успішного проведення своєї підривної акції в світі, яку керовано на те, щоб на грузах його встановити ССССР на цілій земній кулі, большевики прийняли відповідні форми організації своїх сил. Вони так ці сили розставили, що, будучи в суті, і часто навіть в особах, тим самим, — на зовні могли виступати або як влада ССССР, або як, ніби, незалежний от тієї влади так званий «Комінтерн», який, ніби, замикається сам у собі. І от само цей «Комінтерн», — що формально ніяк не залежить од московської совітської влади, а фактично являється одним із її органів, — протягом довгих літ займається своєю підступною роботою по всьому світу. Величезні суми грошей коштує народам, що їх у своїх кривавих лабетах тримають в ССССР комуністи, ця «робота». Але московські большевики не стають перед

жандними жертвами для підтримання скрізь у світі комуністичних заворушень. І протягом уже 17 літ існування у Москві совітської влади ми бачимо, як її агенти й кошти викликають і підтримують у різних частинах світу комуністичні заклоти й непокої і навіть допомагають провадити війни, для чого дссить собі пригадати «червоний Китай», ту частину тієї країни, де от уже кільки літ при найближчій участі Москви точиться війна між тако-ж «червоною» китайською армією з рештою китайського світу.

Це дивно, але навіть і де-які країни того самого «капіталістичного» світу, роз'єданого суперечностями своїх інтересів, того світу, який комуністи намагаються розвалити, послугоувалися або послуговуються «совітською Росією» для химерного «зміцнення» своїх міжнародних позицій.

Таку сприятливу для себе ситуацію московські большевики використовували до цього часу блискуче. Тільки різні більші або менші виступи в світі «Комінтерну» порушували ті «приятні» зв'язки. І коли в де-яких випадках уряди різних країн дипломатичною дорогою зверталися до совітської влади з проханням припинити в їх країнах комуністичні диверсії, — совітська відповідь була одна: совітська влада і «Комінтерн» це не те саме і за нього совітська влада не може відповідати. Справа на тому й кінчалася. І треба було довгого часу, щоб у світі змінилося відношення до тієї «ріжниці», що існує між «Комінтерном» і урядом СССР.

Останнім часом ми й зауважуємо, як де-які держави цієї ріжниці більше ні в чому не бачать. Помітний приклад того дає нам одна з південно-американських республік Уругвай.

Сталися там революційні заворушення. Преса доносить, що в розшуку його організаторів нитки привели до агентів «Комінтерну» і до совітського дипломатичного представництва в тій країні. Відповідь Уругвая на це була достойна — негайне видалення із Уругвая совітського посла й розрив із совітською Москвою дипломатичних зносин.

Цей крок уругвайського уряду набірає тим більшого значіння, що у всій Америці тепер залишилося совітське дипломатичне представництво лише у Вашингтоні. Большевики позбавилися таким чином своєї бази для комуністичної пропаганди в цілій Південній Америці.

Але не те хочемо на цьому місці підкреслити. На особливу ува-

гу заслуговує тут те, що стався факт належного ставлення до московського совітського уряду та повного розуміння Уругваєм суті тієї влади.

Для повернення порядку в країні першим кроком явилось видалення тих, що до непокоїв у ґрунті зпричинилися. Показано було тим цілому світу приклад енергійного й скорого поступовання, єдино правильного в боротьбі з руйнуючими впливами Москви.

Одна країна показала приклад для встановлення миру в своїх межах.

В цей час, коли так багато говориться про встановлення миру в цілому світі, цей приклад Уругваю корисно було б прикласти і в інших країнах, і в самому ССРСР, закуті в кайдани московською совітською владою поневолені народи якого так нетерпляче чекають на ту хвилину, коли комуністичні московські банди будуть примушені залишити їх окуповані червоною армією країни й вони зможуть повернутися до нормального життя у своїх вільних національних державах, та коли в Європі дійсно зможе наступити тривалий мир, якого всі європейські нації так прагнуть.

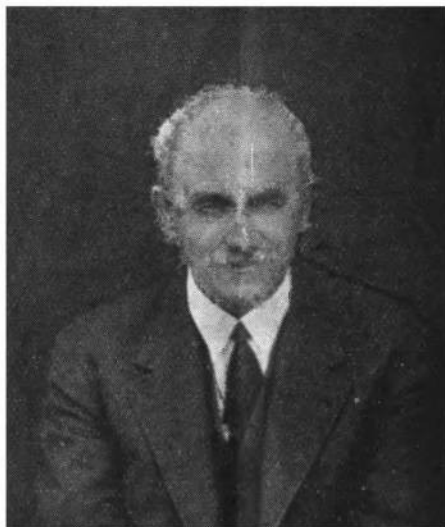
Наукова діяльність професора доктора А. Артимовича *)

Найліпшим вшануванням пам'яті людей, що від нас відійшли, було б перечитувати і студювати їх праці, бо то дійсно єдине тривке, що може по собі залишити людина. Тому й огляд цей почнеться з переказу змісту й цитат з однієї праці А. Артимовича.

В одній із своїх студій А. Артимович установлює різницю поміж законом у державному і моральному житті, з одного боку, і законом природи, з другого. В першому завжди є вимога (Gebot) чи заборона (Verbot). В законі природи — зовсім інше: закони держави-моралі можуть бути виконані, а можуть бути тако-ж порушені, закони природи чинять без виїмку. У законі держави-моралі — Sollen, у законі природі — Müssen.

До якої-ж категорії належать мовні закони? На перший погляд вони подібні законам, що нагадують нам карний або цивільний кс-

*) З доповіді в Українському Історично-Філологічному Товаристві в Празі 5 листопада 1935 р.

Професор доктор Агелзор Артимович

† 21 жовтня 1935 року у Празі

декс. Правила граматики, як то знаємо з досвіду, часто порушуються. Певний кодекс правил потрібний, як провідна нитка, для того, хто вчить мову.

Наука-ж, однак, розглядає мову, яко натуральний продукт, і А. Артимович підводить мову під чинність законів природи. Але якже-ж бути з мовними «винятками», яких така-сила в граматиках? Бо-ж закон природи не знає винятків. Тут А. Артимович подає про боротьбу по-між ученими-граматиками старої школи і т. зв. «ново-граматиками», які стверджують безвинятковість мовних звукових законів. Вони так дають собі раду з «винятками».

Закони природи чинять без винятків, — то правда, але вони часто перехрещуються: явище, яке знаходиться під чинністю одного закону, підпадає під чинність другого, сильнішого або ближчого. Повстає «виняток» дійсно у відношенні до того першого закону, але то жадний виняток із закону природи.

Так Левер'є (Leverrier) помітив ухилки в дорозі планети Урана. І ніхто не говорив тоді, що то якісь «винятки», а Левер'є шукає з а к о н н о ї причини ухилок і шляхом обрахування з великим наближенням опреділює місце на небі другої планети, яку в дійсності і відкрив близько до того місця Galle (р. 1846 планету Нептун).

Так і в мовних законах так зв. «виняток» часто є *asylum ignorantiae*.

Приклад перехресування законів у мові А. Артимович подає такий: звуковим **законом французької мови є, між** іншим, той, що латинське наголошення **a** в **одвертих складах** у французькій мові переходить в **e**: **mare** — **mer**, **salet** (acc.=сіль) — **sel**, **amare** — **aimer**, **lavare**—**laver**. **Отже в останньому слові з ille lavat** слідувало б у французькій мові **il leve** (що в дійсності і було у старо- французькій мові), але нині має **il lave**. **Отже, ніби, «виняток»**. Та звертаючи увагу, що ті дієслівні форми, які мають наголос на флексіях (як **pous lavons**, **vous lavez**, **je lavais** і т. д.), законно заховують **a**, ми в **il lave** вбачаємо чинність другого закону, а саме закону аналогії. **Отже жадного винятку із мовного закону немає.**

Довівши приналежність мовних законів, зокрема звучні й метрики, до законів природи, А. Артимович ставить питання, а чим все-ж таки відрізняються закони мови від законів природи? І відповідає: нічим принциповим, лише більшою комплікованістю. Ріжниця така, як у подіях духовного життя супроти подій у природі. «Але ми не повинні через цю комплікованість відмовитися від думки, що й тут маємо цілковито певні закони. Не є добре à priori відмовлятися від надії, що нам взагалі можливо знайти ці закони. Багато, дуже багато, мабуть, мусить залишитися затемненим. А все-ж, мабуть, у багатьох випадках пощастить з поміччю природознавчої методи, якої взагалі не слід оминати там, де шукають певних законів, — вияснити те, що до цього часу вважалося неможливим до розв'язання. Хто-ж у цій можливості сумнівається, то того слід запросити — познайомитися із результатами, досягнутими до цього часу тою індуктивною методою в царині порівнюючої граматики і метрики. При метриці маються на оці лише несвідомо-чинні закони, а не правила, що їм свідомо слідував поет. Тако-ж в області прозаїчного стилю, який, ніби-то далеко знаходиться по-за всякою закономірністю, були досягненні цілковито чудові результати... Чи цей напрям у лінгвістичній науці, який має ціллю дослідження міцних і несвідомо-чинних законів мови, матиме успіх, чи ні, — повчить будучність».

З якої-ж то праці проф. А. Артимовича навели ми ці його міркування в переказі і в значній мірі дослівно? Ця студія належить до найбільш урочистого моменту в житті А. Артимовича. Під титулом «Закон в природі і в мові» був доклад чи промова А. Артимовича при славній його промоції на доктора філософії при Чернівецькому Університеті року 1907 (l. Das Gesetz in Natur und Sprache. Vortrag, gehalten bei der Promotion von Agenor Artymowicz (Czernowitz) «Oesterreichische Mittelschule» XXII (1908), ст. 198-203).

Не лише з піетету до пам'яті покійного ми навели цю першу друковану, оскільки нам відомо, його студію, а й тому, що дає вона нам ключ до розуміння всієї пізнішої наукової діяльності А. Артимовича аж до останніх його днів.

Професор доктор Агенор Васильович Артимович народився 30 серпня 1879 року в с. Великім Кучурі на Буковині в родині начальника залізничної станції; батько його, хоч і знімчений українець, але

завдяки греко-католицькому обрядові заховував традиції своєї віри й народности, а мати — німкеня — була вірна традиціям свого чоловіка.

Початкову освіту pobірав у м. Радівці, а року 1897 скінчив з відзначенням гімназію в Чернівцях. На р. р. 1897-1901 припадають студії в Чернівецькому Університеті під веденням видатних класичних філологів та мовознавців. Року 1901 здав іспит на вчителя класичних мов і був призначений спочатку на суплента, а потім (1902) на професора 1-ої чернівецької гімназії з німецькою викладавкою мовою. 17 жовтня 1907 був промований на доктора філософії «sub auspiciis Imperatoris».

В ту добу він був тако-ж чинним членом гуртка «Буковинська середня школа», де читав доклад на тему «Де-які уваги про старо-і ново-грецьку мову» (2. Oesterr. Mittelschule, XXI (1907) ст. 345-46). В р. 1908-9 був на відпустці, яку використав для продовження своїх студій на Віденському Університеті. У Відні він надрукував свою працю (німецькою мовою) під титулом «Зміна *el* і *que* на початку латинського дактиличного віршу від Еннія до Коріппа» (3. «Wiener Studien» XXXI (1909), ст. 38-81).

Року 1910 склав доповнюючий іспит на викладову українську мову і був призначений на директора гімназії в Кіцмані, в якій пробув до 1915 р., спричинившись до її поширення й українізації. У звідомленнях гімназії бачимо його праці про приіменники *ъвѣ* і *ъхѣ*, латинською мовою (1913 р.) та «Метричні дослідди до метаморфоз Овідія» (1914 р. нім. мовою).

На підставі трьох названих тільки-що праць був допущений в липні 1914 року до габілітації на доцента Чернівецького Університету; однак до колоквию не дійшло, бо з вибухом світової війни Університет був замкнений (4. З листа А. Артимовича до УВУ у Відні з Гінтербрюлю, від 4. VI. 1921).

В р. 1915-1918 був директором 2-ої чернівецької (української гімназії і членом Буковинської Шкільної Ради. З окупацією Буковини Румунією (1918 р.) переїхав до Галичини, де в Станиславові став членом Української Національної Ради від Буковини і невдовзі потім секретарем освіти Західне-Української Народної Республіки (3. I. — 30. VI. 1919 р.).

Перейшовши на еміграцію, був одним із фундаторів Українського Університету у Відні (1920 р.), перенесеного скоро потім до Праги. Обраний був з самого початку УВУ звичайним професором класичної філології. Рівно-ж був звичайним професором Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі, де з 1925 року викладав «Вступ до індо-європейського мовознавства» та «індо-європейську фонетику». В р. р. 1928-1930 був, крім того, директором Української Реформованої Реальної в Жевницях коло Праги.

На добу еміграції (1919-1935) припадає розцвіт наукової діяльності А. Артимовича на українській ниві, хоч основи тої діяльності

були положені в його попередніх студіях. Наукові праці А. Артимовича, невеликі своїм розміром, але стислі і змістовні, присвячені, головню, двом галузям філології: метриці класичної поезії та фонології. Окремо стоїть його невеличка стаття латинською мовою, присвячена грецькій епіграфіці та два шкільні підручники «Латинська читанка» (Відень 1922) і «Практична грамати́ка латинської мови» (лит. Прага 1927). Не будемо розглядати тут кожну студію зокрема, бо всі вони доступні у виданнях УВУ, УВПІ, звідомленнях про два наукові українські з'їзди у Празі; рівно-ж у виданнях: «Праці 2-го з'їзду класичних філосогів слов'янських», Прага, (1931), — «Збірник на пошану прсф. В. Матезіусові», Прага, (1932), у часопису «Slovo a Slovesnost (I, 1935, ч. 3). В рукописах залишилися переклади метричні з Арістотелана, виконані ним разом з проф. д-ром В. Сімовичем. Численні доповіді, присвячені переважно тим-же таки темам та звідомленням про участь у слов'янських і міжнародніх наукових з'їздах залишилися у протоколах Українського Іст.-Філол. Т-ва в Празі та «Празького Лінгвістичного Гуртка».

Його виклади в УВУ були присвячені розділам з історії грецької і римської літератури, грецької і латинської метрики, фонетики класичних мов, порівняльної граматики класичних мов. А в класичному семінарі, котрим він провадив, інтерпретувалися Бакхилід, Софокл, Арістотелан, Авл Геллій. Овідій, Горацій і інші грецькі і римські письменники.

Проф. А. Артимович, отже, по своїй освіті, що він нею завдячує студіям у двох європейських університетах та своїм власним зусиллям, був видатним класичним філологом. А єсе-ж він, ніби, вийшов із тихих і безпретензійних берегів науки античності і досяг видатного знання тако-ж в питаннях загальної лінгвістики, він зробився репрезентантом в нашій науці наймоде́рніших поглядів у лінгвістиці. До цієї теми стосується цілий ряд праць, присвячених фонетиці, фонології, взаємовідношенням по-між мовою і письмом, по-між мовою в потенції (язик) і мовою в мові чи письмі. Можна було б думати тому, що в особі А. Артимовича ми мали такого вченого, який скупчував у собі два фахи. Але цьому противиться та перша цитована нами на самім початку невелика студія «Закон в природі і мові» (1907), що в ній він висловив своє наукове *credo*. Він хотів віднайти закономірність в явищах мови, або ліпше сказати — причинитися її віднайденню, додавши щось свого для вирішення цієї великої проблеми. І з такого погляду ми мало помилимося, як що скажемо, що його знання класичних мов відогравало скорше службову роллю: класичні мови давали йому матеріал для вищої концепції. Так, розглянемо з цієї метою згадану раніше працю («Зміна *et i que*» і т. д.). На початку цієї розвідки ми бачимо те-ж саме шукання законів мови, як і в його доповіді на урочистій промоції. Він аналізує у ній всі латинські гекзаметри і пентаметри від Еннія (с. т. III ст. пер. Хр.) до Коріппа (с. т. II пол. VI ст. по Хр.). Отже, для цієї студії на 43 сторінки А. Артимович мав перелікати всю латинську дакти-

личну поезію за 9 віків, аналізуючи кожний вірш, систематизувати свої висліди і в працю свою внести лише посилки на тих поетів. Подано тут імен поодиноких поетів коло 50, а не залишені тако-ж без уваги ріжні збірки поезій (антології) та поезії, відкриті недавно в написах на каменю. Ціль цієї праці лінгвістична, а матеріал до неї дала А. Артимоновичеві класична література.

Те-ж саме треба сказати і відносно багатьох його інших метричних розвідок і докладів, як «Про цезуру у Люкана», «Мистецтво віршування Вергілія», аналізу де-яких уривків Софокла та про працю, присвячену аналізу гекзаметру Овідія. Отже, у А. Артимовича обидва фахи, класична філологія і лінгвістика, існують не поруч, а зливаються в один так, що матеріал першого підпорядкований ідеям другого.

Звідси зрозуміле й його зацікавлення дослідом живих мов. У цьому відношенні поучна вже і сама його першої доповіді, ще з доби перед докторатом, про старо-грецьку і ново-грецьку мови (див. в.). Вивчення грецької мови з її багатючими пам'ятниками діалектичними, які починаються майже за тисячеліття перед Христом і в безперервному розвитку доходять до нашої доби, відкриває перед ученим могутню перспективу 3-хтисячелітнього розвитку мови. При цій перспективі можливі були у А. Артимовича і такі курси, як «індо-європейська фонетика», що він читав в УВП і, як ми знаємо, тішився не аби-якою увагою слухачів. Вони були можливі лише при умові монолітності його, як лінгвіста і класичного філолога. Бо-ж міркувати про звучну мову, яка відреставровується, в значній мірі шляхом наукових домислів і зіставлень, сам класичний філолог, без глибокої лінгвістичної освіти, не міг одважитися. На місці, тому, був А. Артимович, яко учасник з'їздів не лише класичних і загальнолінгвістичних, а й славістичних: він і тут шукав созвучних його темі студій.

Коли звичайні лінгвісти утворюють собі наукову концепцію переважно в лінії, т. м., водорівній, досліджуючи головним чином сучасні живи мови, то в особі А. Артимовича ми мали лінгвіста-класика, наукова концепція котрого йшла в лінії протопадній від давніх діб до сучасності і навпаки. В цьому власне треба вбачати своєрідність наукової постати А. Артимовича.

* * *

Середній школі присвятив А. Артимович 20 років свого життя. Його педагогічна діяльність, спочатку як учителя гімназії, а потім, як директора, зв'язана з національним відродженням Буковини. Сам він дійшов до національної свідомості ще в 6-ій класі. За учительства в німецькій гімназії був джерелом національної свідомості для учнів українського походження, а за директорства у Кіцмані

Цього року десята річниця смерті бл. нам. Симона Петлюри.

українізував гімназію, з великою дотепністю використовуючи всі можливості конституційного режиму бувшої Австрії. Так, не лише навчання, а й діловодство гімназії він перевів на українську мову, «бо-ж прецінь у законах немає заборони такого діловодства». Те-ж треба сказати і про його директорство у Чернівцях, коли-то Буковина, хоч і в часи військового лихоліття, а все-ж досягла високого культурно-національного розвитку, який нині лише притаморано на короткий час до нового, ще більше пишного розквіту.

* * *

А що у нас на Україні давно вже виявилися нахили і стремління до європейської культури і в останній час ще більш скристалізувалися, то й там ім'я А. Артимовича здобуде собі доброї слави, як довідаються, що він був ученим західно-європейського зразку і зокрема представником класичної освіти, яка лежить і тепер в основі всього духового розвитку Європи.

Ф. Слюсаренко.

* * *

В додаток до цієї статті пам'яті покійного проф. Агенора Артимовича наводимо латинський текст промови, що її виголосив над свіжою могилою проф. Ф. Слюсаренко, і український переклад її:

«З дорогим учителем професором доктором Агенором Васильовичем Артимовичем хочу попрощатись його мовою.

«Gravi dolore afflicti commilitones et discipuli atque amantissimi Tui adsumus, ut supremo in Te officio fungamur.

«Qualem Te virum, quam egregium iuventutis praecceptorem civemque omnium optimum immatura mors nobis abstulit!

«De universitate nostra libera bene meritis es nec non de patria undique ab hostibus oppressa.

«Totus litteris antiquis, Graecis et Latinis, deditus fons fuisti nobis optimarum artium studii, amicus firmus et fidelis consiliorumque bonorum auctor diligens.

«Equidem gratias Tibi ago maximas, quod magistro Te benevolus usus non mediocriter doctrina Tua exquisita sum instructus atque a Te in amicitiam receptus.

«Vir et in vita privata et in publica fuisti talis, de quo poetam illum praestantissimum, quem vivus praecipue amaveras, Horatium loqui credam:

«Integer vitae scelerisque purus...» (Hor. Carm. I, 22) vel: «Iustum et tenacem propositi virum»... (Id. III, 3), multis aliis locis.

«Quamquam aegerrime ferimus Te tam mature de vita decessisse, tamen hoc solacio dolor noster mitigatur, quod restituta patria me-

moriam Tuam nulla unquam oblivione deletum iri pro certo habemus.
«Sit Tibi terra levis!
«Requiescas in pace et in Deo»!

Вражені тяжким смутком ми, товариші і учні та наймиліші Твої, тут присутні, щоб віддати Тобі останній обов'язок.

Якого в Тобі мужа, як видатного виховника молоді і визначного громадянина передчасна смерть віднесла від нас.

Ти добре заслужився перед нашим Вільним Університетом, рівно-ж і перед батьківщиною, звідусіль пригніченою ворогами.

Віддавшись цілковито античній літературі, грецькій і латинській, Ти був джерелом нашого стремління до науки, приятелем певним і вірним, охочим і добрим дорадником.

З свого боку і я дуже дякую Тобі за те, що, користуючися Твоїм зичливим учительством, я не мало повчився від Твого витонченого знання і був прийнятий Тобою у приятельство.

І в житті приватньому, і в суспільному Ти був такий чоловік, що про нього, здається мені, каже той славний поет Горацій, котрого ти за свого життя переважно шанував:

«Бездоганний в житті і чистий від злочину» (Оди I. 22), або :

«Мужа справедливого й непохитного в своїх намірах» (Оди III. 2) та в багатьох інших місцях.

Хоч нам дуже боляче, що Ти так рано відійшов од життя, однак сум наш змягчується тою розвагою, що з відновленням батьківщини жадне забуття не знищить пам'яті про Тебе, і в цьому ми певні.

Нехай Тобі буде легкою земля!

Спочивай в мирі і в Бозі!

Шматочки минулого.

IV.

Поворот до Севастополя. — Розмова про жіночу красу. — Нянька Оксеня. — Генерал М. І. Драгомиров.

У Севастополі середина квітня — це вже літо. Але зранку буває таке повітря, наче повна весна: море пахне особливо ніжно, вода тиха, спокійна.

Таким ранком прийшов до південної бухти наш пароплав з Одеси, чогось постояв трохи на рейді, потім, наближуючися до міста, почав оберататися кормою до берега. Торохтіла лебідка, напружувався канат (по-морському «кінець»).

Я стояв біля «рубки» першої класи, і думалося мені, що і моя

доля вже допливала до якогось нового берегу, до спражньої повної весни і от-от спиниться коло тихої пристані.

Змовкла «лебідка», чмокнули мокрі «кранці» об дерево пристані, наче поцілували її, і зараз-же люде в синьому одязі подали з берега сходні...

Я глянув на свій годинник, стрілка наближалася до десятої.

Дав свої речі на схованку, а сам найняв біленький «ялик» і звелів гребти до касарнь.

Глинка вже був у своєму кабінеті. Поздоровкалися.

— Ну, як ізлилося?

— Дуже добре... Але прошу ваше превосходительство дати мені дозвіл ще на одну подорож...

— Куди?

— До Києва...

Я мовчки поклав пер д генералом рапорт з проханням про дозвіл «вступить въ первый законный бракъ».

Він надів пенсн, перечитав, глянув на мене, посміхнувся.

— Женитися — не маю підстав вам не дозволити, а от відпустка... Так ужé доведеться почекати до кінця квітня, бо я призначив діла з вашою участю. Шлюб — це така річ, що не втече...

Хоч і був я не згоден з такою думкою, але хотів, чи не хотів, — мусів покоритися.

По-обіді поїхав я до дядька Михайла.

— Здоров, здоров Борис... Мабуть повертаєся на Одесу?

— Так...

— Бачив брата Федора?

— Бачив.

— Ну, як він?

— Погано.

Я докладно розказав про наші розмоги і про своє вражіння.

Нахмурився дядько Михайло, схилив голову та й вимовив:

— Пропаде Федір ні за що... І чого йому ота Гирявка так придалася? Служив, служив собі чоловік, а на старість наче збожеволів. До рідної з млі його потягло... Це мабуть як раз про українців у Святому Письмі написано: «З мля еси, в змлю отидеши».

Потім почали ми говорити про мої справи. Дядько Михайло повеселішав:

— Так, каж ш, дуже мила твоя нарчана?

— Дуже. Тиха, спокійна, і гарна, як зоря вечірвая...

— Оце вже й лихо...

— А чого-ж воно лихо?

— А от як оженишся, тоді побачиш, чого... Ну, та це з усіма молодими так буває, але сперечатися з ними, то все одно, що рєшетом воду носити...

— Кімнату я найму певне у капітана першої ранги Вишневецького — вимовиз я. — Кімната велика, повна сонця, вікна на бухту. Меблі те-ж будуть свої.

— Про меблі не турбуйся, поки ти їздив до Миколаєва, то я вже

Фотоз «Бе-Ма»

Українецька ялилка в Парижі 29 грудня 1935 року

для тебе де-що придбав. Це тобі мій подарунок на шлюб. Будуть і два ліжка, і комод, і шафа, і килим... Все, що треба для початку хазяйства...

Це мені дуже й дуже зворушило. Я помовчав, а потім озвався до нього:

— Милый мій дядьку, скажи, за що ти так мною опікуєшся?

Старий моряк, примруживши очі, хитро посмінувся.

— Перш за все, бо ти син моєї сестри Катерини Ф доровни, що вмерла дуже молодою, покинувши тебе н мовлятксм. А друге, що я перед тобою наче трохи винуватий... І досі мені гризє совість...

— Яким чином... Ти?... Передо мною?

— А таким... Бо ти вже доросла людина та ще й письменник, то все зрозумієш. Як овдовів твій батько, то не було йому часу возитися з вами сиротами, з тобою і з Галею... Ну, і перевезено було тебе на де-який час у Гирявку до нашої садиби, с б-то до твоєї бабуні, а до моєї матері... І ходила коло тебе нянька Оксєня, сільська дівчина, дуже великої краси. А я тоді, скінчивши морське училище в Петербурзі, вийшов на гардемаріна... І за шість років перебування в училищі вперше дістав відпустку додому. Після гнилого Петербургу та після пливання на парусному фрегаті, після неконечної муштри здавалася мені Гирявка справжнім раєм. А твоя нянька Оксєня, що була вдягн на в нашому справжньому національному

вбранні, — в плахті та в корсетці, а на свято ще й завітчана, — так найкращою дівчиною в світі. Тоді дівчата не носили отих спідниць та «кохт», а корсетки на «вісімнадцять хвостиків», — себто зборок... Еге-ж, еге... Та й сам я був не поганий, загорілий, дужий та ще й у гардемаринському одязі, якого, мабуть, у всьому Котопському повіті ніхто не бачив. Ну, й ну. Ну, і почалося якось несподівано, трохи чи не з першого дня, між мною та Оксеньою щось подібне до кохання, а далі, так чиста пожежа. А тут в Оксені на руках «Борічка». І сад наш тоді не такий був, а чистий гай, густий та непроглядний. Це тепер брат Федір повирубав дерева та наробив доріжок, а тоді одна була стежка — від будинку до самої церкви. А праворуч та ліворуч — гущина: по-між старими в'язами та дубами — ліщина, осичина, болиголов, кущі, самосійні квітки... Тільки коло найбільшого в'язу лавка була в землю вкопана, і бігали по ній оті червоненькі комашки з чорненькими крапками... Отут ми з Оксаною і зустрічалися. А ти, — тоді ще немовлятко, — дуже перешкоджав нашому коханню. Так ми тебе занесемо десь у бур'яни, тільки не дуже далеко, розстелемо ряденце та й положимо на землі. А самі знову до лавки, сидимо, цілуємося, а ти репетуєш, а ти репетуєш. Може, й справді якась комашня тобі докучала, а може й кропива... Ну, та ми про те мало думали...

Дядько весело посміхнувся.

— Так ось яка моя вина перед тобою.

— Це все цілком зрозуміло. А як так, що без гріха обійшлося?

— Хвалити Бога, без гріха. Тільки, як прощалися, плакала вона дуже. Я нічого їй не обіцяв і вона од мене нічого не вимагала. Через п'ять років повернувся я знову до Гирявки. Ти вже жив коло батька, замість Оксені була біля тебе якась стара німкеня. І балакав ти отією мовою, здається, краще ніж українською.

— Ну, а як-же Оксеня?

— Чув, що заміж пішла кудись у Курилівку, чи що. І батько твій оженився вдруге... І я оженився... Їхав свататися, та не доїхав, бо у вагоні зустрів мою сучасну жінку, те-ж не погана, хоч тепер і хворіє...

— А ти знаєш, що я тепер пам'ятаю, як Оксеня вже молодичею приходила у Підлипне, і батько звелів мені дати їй три срібні карбованці... Сам із кишні вийняв...

Дядина, жінка дядька Михайла, молодою і справді була красуня, росіянка з родини Сухотиних. Тільки раз приїздила вона до Гирявки, і я, тоді гімназістом будучи, так пильно на неї дивився, що Ганна Федоровна, сестра моєї мами, велика штукарка, видумала, начебто Борис ісклав таку пісню:

Як би дядько сказився,
Я б на дядині желився.

А бабуня казали:

— От-то не дай Бог...

І розмовляли ми того разу з дядьком трохи не до вечера, згадую-

чи про всіх родичів і знайомих. Дядько Михайло був великим прихильником генерала Михайла Івановича Драгомирова, що те-ж мав хутір біля Конотопу та був командуючим Київською військовою округою... А брат дядини — Миколай Миколаєвич Сухотин був «степеним» генерал-губернатором, ненавидів Драгомирова і чогось іменував Михайла Івановича «мазепинцем». Мабуть з того приводу, що Драгомиров наказав, щоб салдатам Київської округи не заборонялося співати українських пісень, а тако-ж і за те, що Драгомиров дав дуже строгий наказ «за мордобойство», і, здається, що цю капость у Київській округі було знищено, коли не зовсім, так на довгий час. Мій батько Олександр Матвієвич та Драгомиров були брати по хресту, — себ-то Матвій Іл'їч Лазаревський хрестив М. І. Драгомирова, а того батько хрестив Олександра Матвієвича. Казали вони один до другого «ти» і везли їх до Петербургу разом кіньми, і вступили вони: Драгомиров у «Дворянський полк», а батько до Ларинської гімназії. Властиво, Лазаревський тримав іспит до Дворянського полку (пізніше Константинівська військова школа), в Драгомиров — до Ларинської гімназії, але обидва іспиту не зробили. Тоді, щоб не губити вакансій, їх поміняли, — і став потім у житті, ніби волею Божою, Драгомиров визначним військовим начальником, а Лазаревський — те-ж визначним істориком України.

Я вже згадував про велику дружбу Драгомирова з П. І. Жигецьким, моїм учителем в Колегії Галагана і свідомим українським діячем. Але не можна не згадати ще одного епізоду з життя Драгомирова, який підкреслює його прихильність до України. Жив у Києві дуже відомий українознавець М. Н. Молчановський, учень Антоновича, про якого я тако-ж уже згадував у першій частині «Шматочків» і найбільшою працею якого було дослідження і видання матеріалів про українсько-шведські відносини, на підставі документів із шведського державного архиву. По скінченні університету він призначав себе до наукової діяльності і готовився до професури, але через заходи жандармського генерала у Києві В. Д. Новицького, що арештував Молчановського, яко свідомого українця й «сепаратиста» — в катедрі йому було відмовлено. Доноси своєму начальству ген. Новицький робив тако-ж і на Драгомирова, тоді вже командувача Київською військовою округою та генерал-губернатора Київського, Волинського й Подільського, а тимчасово навіть і Чернігівського та Полтавського. Драгомиров знав про це, і з свого боку оддячив жандармерії, взявши до себе Молчановського за управителя цивільної канцелярії.

Як почалася російсько-турецька війна 1877-1878р., то чув я, що багато говорили про військові здатності та хоробрість Драгомирова, а вже далеко пізніше, мабуть чи не року 1888, як приїздив я до дядька Михайла до Гирявки, вже жонатого, то був у Лацинських і Драгомиров. І я тоді дуже пильно придивлявся до цього генерала, а потім осмілювався та й запитав; чи не доводилося йому колись на війні або що перелякатися, бо вважав його за дуже хороброго...

А Михайло Іванович посміхнувся та розказав усім присутнім,

як на маневрах у Парижі довелось йому з генералом Булянже літати на так званому ballon captif та одірвався той балон та й потаскав, та й потаскав їх вітер, по дахах...

— От тоді перелякався я на смерть; така думка була, що загину, як то кажуть, ані за собаку...

І дуже мені подобалося, як Драгомиров це розказав, не посоромившись признатися, що злякався.

І зараз, як пишуться ці рядки, згадався мені ще один цікавий випадок з життя Драгомирова. У 1901 році збунтувалися студенти Київського університету. Жандармський генерал Новицький через Петербург примусив Драгомирова дати до помочі поліції військо.

Драгомиров обложив будинок університету казакми, артилерією та піхотою і надіслав до царя телеграму: «Військо єь стрюю, а неприятеля не видно».

У мого батька була книга під заголовком «Портрети українців». Чи не на першій сторінці цієї книги було наклеєно обличчя М. І. Драгомирова. Високе чоло, розумні очі, що бачать і під землею.

Багато про Драгомирова розказували всяких дрібниць. Колись мій великий приятель Степан Коротя, що його згадував я у першій гостині «Шматочків», запитав мене:

— А чи правда, що Драгомир такий генерал, що й з царем балака, коли хоче?

— Правда.

— А чого-ж він босий ходить? Люде бачили й казали.

— Та то я знаю, про що ти питаєш. То за ним колись не вислали з хутора на станцію коней, так він, мабуть, розсердився, та зняв чоботи, підкачав штани — та й пішов кладками навпростець болотом, бо так виходило не більше, як три верстви...

У Конотопському повіті селяни називали його просто «Драгомир» і багато оповідали про нього анекдотів... А вмер він у Конотопі року 1905 в місяці листопаді, тоді саме, як загорілася революція перша, як почали селяни палити панські садиби, а залізничники зробили страйк, не пускаючи з Конотопу до Києва жадного потягу. А як почувли, що помер Драгомир, то наказав залізничний «комітет», щоб надіслали окремий паротяг до Києва по труну для генерала Драгомирова, і привезли труну.

Таку добру славу заробив собі цей безумовно великий прихильник своєї землі і рідного народу. Поховано його було на цвинтарі Соркозвятської церкви у Конотопі.

Вже смеркло на дворі, вже нечутними кроками увійшов зістовий Юрченко засвітити електрику, а ми з дядьком Михайлом говорили про те, що

Все йде, все ми ас,
І краю не ас...

Але й тепер у Парижі, коли инді почую, що начеб-то за старих часів ніколи і ніяк «українофільство» не було заборонено, то підкреслюю я, що київський жандармський генерал Новицький писав до Петербургу доноси, хоч і не «на гетмана злодѣя», то на генерал-губернато-

ра М. І. Драгомирова, а конопольський справник Ладонко — на мого батька, члена судової палати, що те-ж був у генеральському чині. Зрозумів я і чого голова військово-морського суду Глинка перш за все почав зо мною розмову про Гоголя та ще й яку...

Боялася російська царська влада української прихильности до своєї землі. Тако-ж, коли ще не гірше, бояться і тепер її оті, що панують над нашими людьми.

Але насильство і до віку не подужає любви.

Борис Лазаревський.

(Далі буде).

7-ий черговий з'їзд Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції

29-30-31 грудня 1935 року в Парижі відбувався 7-ий черговий з'їзд Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції.

Цілова частина з'їзду відбулася в пошестанні редакції «Тризуба». Перед увітчаням живими квітами та прапорами портретом світлої пам'яті Симона Петлюри, сточеним прапорами Т-ва й 3-ої дивізії та значком командира її, прапорами філій та прапором Генеральної Ради Союзу Укр. Емігр. Організації і прапором Корпорації Лицарів Залізного Хреста, — поставлено була аналої, вкритий тако-ж національним прапором.

На відкриття прибули запрошені гості: п. прем'єр-міністр В. Прокіпович, проф. О. Шулгин, голова Місії УНР у Франції й голова Головної Еміграційної Ради, п. М. Шумицький, голова Генеральної Ради Союзу Укр. Емігр. Організації у Франції, радник Місії в Парижі п. І. Косенко, інж. С. Нечай, секретарь Редакції «Тризуба», та ин. Крім Управи Товариства у повному складі, на чолі з головою її ген. О. Удовиченком, та Ревізійної Комісії Товариства — багато присутніх членів Т-ва Паризької групи та делегатів, що прибули на з'їзд: із Шалста — уповноважений Т-ва полк. Татаруля та члени філії — сотн. Панши, сотн. Стоцький, сотн. Левицький та пор. Шаповал; із Альгранжа — сотн. Маршевський, та з Одена — п. Лук'яненко. Інші філії та зв'язки повідомили, що з огляду на тяжкий матеріальний стан не можуть послати делегатів, а тому вислали доклади та свої побажання.

Відкрився з'їзд о год. 15 29-го грудня. Прот. І. Брицзан, настоятель Української Православної Парафії у Франції, одправив молебні і потім звернувся до присутніх з промовою, в якій привітав з'їзд від Парафії та від Шкільної Ради.

Після слова п.-отця, іменем уряду Української Народньої Республіки привітав з'їзд ган прем'єр-міністр В. Прокіпович такими словами:

Шане Генерале! Шанове Товариство!

Од уряду вітаю черговий з'їзд Товариства б. Вояків Армії Української Народньої Республіки у Франції, а в особі вашій всю старшину і воєаків нашого славного війська, що завжди зостається об'єднаним навкруги нашого воєди Головного Стамана Андрія Лівницького.

Уважаю за приємний обов'язок скласти іменем служби щирю подя-

Складіть пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

ку вельмишановному гелові Товариства генералові О. Удовиченкові, який з такою відданістю, тактом і авторитетом провадить справу од самого початку, управі Товариства, управам філій, уявною еним, зв'язковим.

Непохитність, витривалість, внутрішню дисципліну, — а иншої в наших умовах не може бути, — яка об'єднує нас усіх, організаційну працю і репрезентаційну діяльність Товариства ми високо цінимо. Прощу вас по повороті додому передати привіт усім старшинам і козакам, об'єднаним у Товаристві. Бажаю з'їздові успіху в його праці, одухотвореній одним, всім нам близьким, ідеалом: визволення Отчизни нашої і відновлення державности України.

Далі проф. Шульгин в імені Місії УНР та президії Головної Еміграційної Ради вітає з'їзд довшою промовою і закликає до єдности і праці на користь нашої справи, бо лише добре організовані витривають до кінця і переможуть.

Пан М. Шумицький від імени Союзу Українських Еміграційних Організацій у Франції бажає нашому воцїтву то-ї ж твердості організаційної, що вже не раз перемагала ворожі розкладові спроби, і бути й надалі тою силою, об яку будуть розбиватися всі спроби розбиття української еміграції у Франції.

Потім бере слово ген. О. Удовиченко і дякує представникам уряду та громадських організацій за їхні побажання та запевняє, що Товариство, вірне старим боєвим прапорам, ніколи не зійде з раз зайнятих позицій.

Ділове засідання з'їзду слідувало безпосереднє за його відкриттям. Голова Т-ва, одкривши з'їзд, запропонував обрати президію, але присутні одноголосно попросили його головувати на з'їзді, а секретарювати — секретаря Товариства п. М. Ковальського.

Порядок з'їзду встановлено було такий: 1) відкриття з'їзду й обрання президії його, 2) зачитання привітань, 3) догляд Управи про діяльність за 1935 р. та доклад Ревізійної Комісії, 4) доклади з місць, 5) обрання членів Управи та Ревізійної Комісії, 6) окремі справи: а) — хутір Товариства, б) — зносини з чужинцями, в) — значок Т-ва, г) — обрання почесних членів, ґ) — кредитова установа, д) — побажання делегатів, ж) — біжучі справи та з) — закриття з'їзду.

Привітання наспіли численні. Привітання від Пана Головного Отамана Андрія Лівичького з'їзд висловлює стоючи і відговідає на нього голосним «слава». Таке-ж голосне «слава» повторюється й після привітання ген. штабу ген.-хор. В. Сальського, військового міністра. Далі зачитуються привітання, надіслані від організацій та осіб із Чехії, Румунії, Польщі, Бельгії, філій та зв'язків Т-ва, Громад та окремих осіб.

Джклад Управи Т-ва про діяльність за 1935 рік не зачитується, бо всі члени Т-ва його знають, так як його було виготовлено перед з'їздом і розіслано.

Після того голова Ревізійної Комісії сотн. Болобан докладає про ревізію та висловлює побажання що-до роботи Т-ва. А потім ідуть доклади з місць. Присутні делегати докладають про становище й роботу філій, секретарь подає до відома писемні доклади про життя й становище інших філій та зв'язків: Ліон, Гренобль, Шато-де-ля-Форс, Діжон, Мобез, Маляр. Крім того, подає інформації про стан філій Т-ва в Тянь-Дзіні, Шанхаю та про життя окремих членів в Гонг-Конгу та П'єрагваю. Заслухавши доклади та сконстатувавши високий моральний стан членів Т-ва не дивлючися на скруту та кризу, прийнявши до відома побажання, з'їзд виносить подяку всім уповноваженим та зв'язковим Т-ва, а зокрема, разом з привітом, ген.-хор. Е. Башинському, що перебуває на провінції.

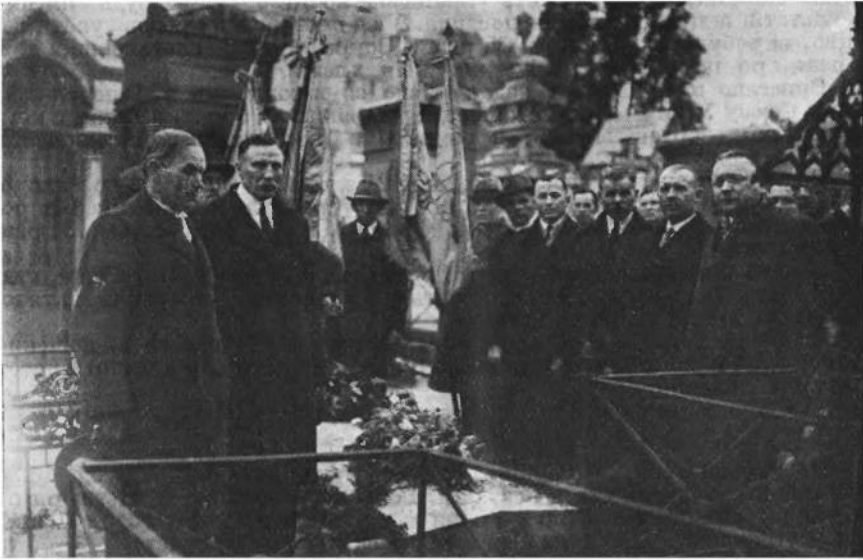

Фото М. Малашко.

Покладання з'їздом квітів на могилі С. Петлюри

З'їзд, перейшовши до точки перевиборів, виносить подяку старій Управі та одногослосно затверджує на наступний 1936 рік старий склад Управи Т-ва в складі ген.л.табу ген.-хор. О. Удовиченка (який не переобірається, бо призначений нашою владою), скарбника — хор. П. Посипишина, секретаря — п. М. Ковальського, члена Управи — сотн. Казімірчука; запасовими членами — пор. Гораїна та хор. Морозовського. Ревізійну Комісію з'їзд обирає в складі: сотн. В. Болобана, голови, та хор. Бордюгівського й хор. Лазаркевича—членів; на запасового члена обрано ур. Мішаниця. Сотн. Половинові, референтові по справах хутору, висловлює з'їзд тако-ж подяку й просить залишитися на своєму місці і на наступний рік.

Далі йдуть окремі справи. Про хутір Т-ва докладає сотн. Половик та подає детальніші дані про його стан. Фінансовий звіт про нього поясняє тако-ж і скарбник Т-ва. Із звіту виходить, що хутір Т-ва в цьому році себе окупив і утримав.

Про стосунки з чужинцями докладає секретаря і, подаючи деякі факти, стверджує поглиблення цих стосунків, особливо з бельгійцями, італійцями та французами. Далі, торкаючися виконання постанов минулих з'їздів про значок Т-ва, зачитується лист-подяку Пана Головного Отамана А. Лівичьного, якому було презентовано перший значок Т-ва, як почесному голові Т-ва. Потім, на пропозицію голови Т-ва, з'їзд одногослосно обирає почесним членом Т-ва д-ра Дашкевича, голову й неровника «Дугу». Нарешті, після ґрунтовних дискусій, з'їзд ухвалює в принципі підтримати ідею утворення української кредитової установи закордоном.

Що-до побажань, то з'їзд зупиняється на наступних:

1) Справа національного конгресу. Голова Т-ва подає до відома інформації про листування, яке велось в цій справі і з якого виходить, що Т-во, згідно з інструкціями ген. В. Сальського, допорурило полк.

Филоновичеві репрезентувати Т-во в складі Підгостовного Комітету на певних засадах, на яких стоїть українське воїнство. Яких будь-яких результатів акція ця поки не досягла. З'їзд постановив продовжувати цю акцію, апробувавши позицію Уїрви. Зокрема з'їзд постановив, щоб Управа про цю справу повідомила всіх членів Т-ва.

Винесено побажання і надалі тісно співпрацювати з Генеральною Радою Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції та з чужинськими і комбатантськими організаціями, а зокрема з комбатантами поневслених Московою народів.

Велику увагу гритягас побажання Шалетської філії щодо заходів перед французькою владою про довіл для українських б. вояків і їх родин переїзяти по цілій території Франції, що й доручається Управі до виконання.

Врешті виносяться побажання про легші на перїсерії, об'їзди, стиї сїдїї для дітей членів Т-ва, що вчать по школах, утворення дитячої колонїї на хуторї та інші питання.

Од з'їзду залишається враяїння ділового й серйозного відношення його учасників до справ, що спокійно й скоро вирішували складні й часом дражливі питання.

* * *

На другий день, 30 грудня, одбулося дві церемонїї. О год. 10.30 з'їзд поклав квіти на могилї св. пам. Головного Отамана С. Петлюри на владовищі Монпарнас. Квіти глали сотн. Маршевський, сотн. Пашин та п. Лук'яненко. Пройшла церемонїя надзвичайно урочисто.

Увечерї того-ж дня о год. 18.30 одбулася друга церемонїя — на могилї французького Невідомого Вояка на площї Етуаль. Того вечера французька Федерація, до якої афілійовано Т-во, запалювало вогонь, і Т-во сподучило з тим і свою церемонїю погладення квітів.

Ця церемонїя пройшла надзвичайно урочисто. Голові Т-ва ген. О. Удовиченковї вдруге грипала честь запалити свяшений вогонь разом із заступником голови Федерації п. Деляс. В почесній вартї біля прапору «La Flamme» стали полк. Татаруля та М. Ковальський. Квіти поклали сотн. Пашин, сотн. Маршевський та п. Лук'яненко, за якими стояло шість українських прапорів, які розвівав вітер.

* * *

У вівторок, 31-го грудня, під Новий Рїк, в салї Дому Бельгїйських Інвалїдів одбулася традиційна вечерка Т-ва. В програмї — водевіль «Нїч під Рїздово», що його заграли артисти Українського Незалежного Театру під режисурок П. Шмалїя. Артисти справилися надзвичайно добре, викликаючи заслуженї овації. Солоху грала панї З. Шмалїєва, д'яка — п. Шмалїй, старшину — сотн. В. Солонар, Чуба — п. Батир, дівчину п. Мїдгурська. Вїтупав під час п'єси з колядками і хор Т-ва б. Вояків.

Під час вечерки виступала молода українська танцюристка панї Пирогова, що впрстанцївала під акомпанїмент п. Пономаренка стилїзований український танок «Шуку» в одповідне стилїзованому українському балетному костюмі, а потїм — «вальс». Вперше паризькїй публіцї вдалося побачити в чудовому балетному виконаннї український танок. Молода танцюристка грїдбала собі цїре грїзнання й мала надзвичайний успїх.

Вечерка грїйшла в грїснїй товариській атмосферї, і, як звичайно, затяглася аж до рана.

С. Г.

3 життя й політики.

— Підготовка до сесії з'їзду совітів. — Спроба урегулювання вартости совітського карбованця.

Даво вже совітська преса не подавала відомостей про відносини іа совітському олімпі в таких пересолодженіх ідилічно-рожевих тонах, в яких вони подаються тепер. Мимоволі приходиться думку, що офіційні публіцисти, пишучи свої статті, мусять тепер старатися й довго перечитувати писання російських офіціозів першої половини XIX віку. Тільки там, в тих описах, як «вѣрноподавальне» «со слезами умиленія» стрічали й слухали свого «возлюбленого мо. арха», можуть вони тепер знаходити зразки для своїх писань. Бо й матеріал, який подається тепер про державу працю керowników совітських держав, такий самий, який свого часу подавався про діяльність «возлюблених» мо: архів. Заводять нові ордени. Ласкаво уділяють іагороди тим, що їх заслуговують. Роздають чини. Сими діями вселаскаво уділено іові чини Ягоді та іншим чекістам. З іагоди цього «Правда» вмістила чуду статтю про ту любов, якою користується Ягода серед іаселенія совітського союзу. Святкують ювілеї. З великою урочистістю було відсвятковано шостидесятиліття Калініна, яке, природно, іа цілому просторі совітського союзу, од Соловків до Чорого моря, викликало величезний вибух іа рождього е тузіязму. А іа йголовиша подія іа совітському олімпі це те, що й сам совітський «возлюблений мо. архъ», сам «провідник світового пролетаріяту», «укоханій» Сталін раптом стратив своє попередню мовчазність. На протязі іа спов. а місяця він виступав прилюдно аж три рази. Іне тільки виступав. Він власноручно роздавав іагороди, підписував фотографії, він стискав руки учасникам зборів, на яких брав участь. Чи треба іагадувати, що захоплення тих, що мали щастя бачити іа чути «нашого» Сталіна — приймається іа сторінах совітської преси — переходило всі межі. Спеціально треба одмітити те грий іяття, яке було зроблено Сталіну іа з'їзді передових колхозників Таджикистану й Туркестану. Промовці в своїх виступах прозою іа віршем розсипали перед Сталіним всю ту принаїне у улесливість, до якої привчив їх Схід іа довгі віки перебування під владою режиму східних деспотій. Вони в своїх дифірамбах Сталіну використали всі ті компліменти, порівняня й епітети, які колись вживали їхні батьки іа діди, звертаючися до своїх султанів, шахів іа ханів. А Сталін, провідник світового пролетаріяту, який несе людству іову культуру, вищу від сучасної, їх з усмішкою слухав іа ласкаво стискав їм руки.

Само собою, коли ми читаємо в совітській пресі ці описи урочистостей іа ювілеїв, уложень в такому стилі й оздоблені такими фактами, іа думаємо ми, що керівники совітської держави стали раптом надидатами для уміщення в доми для психично хворих. Так само іа думаємо ми, очевидно, що ті ідилічні відносини, про які пишуть в совітській пресі, справді там змогли наступити. Справа пояснюється простіше. З року іа рік, коли наступає глибока осінь, в совітах почи ають розцвітати квіти взаємного задоволення іа щастя. Лише торік іаступлення цього ідилічного сезону так невдачно й нещасливо було попередньо замахом іа Кірова. Зосе іа керуюча верства почи ає підготовку до сесії ЦК'а, «республіканських» іа загально-«союзної».

Характеристичними лише є ті надзвичайно примітивні іа політич-

Пам'ятайте. ще день 22 січня, день свята державности, — день збірків на Український Дім у Празі — Музей Визвольної Боротьби України.

ного погляду методи, якими кремлівська верхівка переводить цього року цю підготовку. Або вона дуже низько оцінює рівень політичної свідомості своїх громадян, або загалом вірить в силу й можливості тих установ, якими керує Ягода.

* * *

Було б помилкою проте вважати, що діяльність совітської верхівки обмежується лише до тих виступів і актів, часто декоративного характеру, яким присвячує так багато місця совітська преса. При повній беззмістовності політичного життя в совітській державі, при заступленні його різного роду театральними аранжуваннями, запозиченого керуючою групою янась ближче незнайома робота і господарськості і фінансовому полі. Ми підкреслимо цей вираз — ближче, незнайома робота. Справді, при заповненні шпальт совітської преси оповіданнями про різні совітські урочистості, видача 15 листопаду постаєова совнаркомом ССРСР, постаєова дуже важка й симптоматична, проминає для совітських публіцистів цілком непомітно. Про цю постаєову не пишуть майже нічого в совітській пресі в той час, коли чільні органи й європейської преси їй присвятили цілу низку статей. Навряд чи можна вважати це замовчування нового розпорядження совітського уряду самими ж совітськими газетами з'явишем випадковим. Очевидно, совітські чиновники не хотять odkривати карти перед своєю суспільністю.

Зміст цієї постаєови, що викликала більшу увагу закордоном, і як в ССРСР, такий: 1) з першого лютого 1936 року ліквідується всі відділи «Торгсіну» і його торговельна мережа передається гомісаріату внутрішньої торгівлі ССРСР; відповідно до цього з грудня починає переводитися ліквідація торговельних операцій «Торгсіну» закордоном; 2) з першого січня «Інтурист» припиняє операції на території ССРСР в чужій валюті; 3) в цілях розвитку туризму і притягання чужої валюти відділи державного банку розпочинають операції по обміну чужої валюти в готівці і по переказам, при чому для 1936 року встановлюється курс 1 карб. — 3 фр. франка.

Ми підкреслили вище, що цю постаєову треба вважати симптоматичною. Симптоматичність її полягає в тому, що вона може являтися вступним кроком до регуляризації совітського грошового обороту і до нових підстав. Як відомо, перша п'ятилітка з її форсуванням господарським будівництвом примусила совіти вступити на шлях інфляції. Але цей шлях, не зважаючи на те, що совітські теоретики уклали спеціальну теорію про те, що в плановій господарці інфляція загалом неможлива, здався совітській владі загалом ризикованим і небезпечним. Влада перейшла до дефляційної політики. Своєю теперішньою постаєовою влада робить спробу приступити до стабілізації своєї грошової одиниці. На протязі довгого часу совітський карбованець був грошовою одиницею, що не мала вислоу своєї вартості ці в одній валюті. Більше того. Не мала вона так само загальноусталею вислоу своєї вартості в товарах і в самому ССРСР, оскільки для різних категорій споживачів і в різних системах торговельної мережі ціни встановлювалися на різних основ. Тепер з ліквідацією карткової системи ССРСР намагається перейти до системи одної ціни. Правда, і на перешкоді цьому стоять великі різниці, які є між цінами державної торгівлі і цінами вільного ринку, але тенденцією влади є вирівняти розбіжність між цінами. Цим могла б вирівнятися внутрішня вартість совітського карбованця. Тепер робиться спроба встановити відношення вартості совітського карбованця до чужих валют. Робиться вона в дуже обережній формі. Взаємвідношення між совітською валютою і валютою закордоном встановлюється не тверде й постійне, але лише для 1936 року. Розмір чужої валюти переводиться в дуже обмежених розмірах

лише для потреб туризму і по переказах, які поступають із-за кордо. у: оскільки всі торговельні обороти зосереджені в руках державних установ, поступле і я по переказах—це майже виключо ті суми, які висилають емігранти своїм рідним і з айомим, що перебувають у совітах.

Найцікавіше в цій постанові те, що совітська влада, змагаючися зафіксувати вартість совітського карбоваця, стас і з шлях його девальвації. Вартість совітського карбоваця прирівнюється трьом теперішнім папіровим французьким франкам. Цим самим вартість теперішнього совітського карбоваця гнз.а.чається приблиз. о в 5-6 довед.л.их копійок.

Чи за цим розпорядженням прийде ряд інших, які приведуть до впорядкування совітського грошевого обороту, сказати і а разі важко. Теперішня постанова є лише першою і сміливою і обережною спробою.

В кожному разі треба констатувати, що коли б совітська влада тепер приступила до впорядкування свого грошевого обороту, теперішній момент для цього був би сприятливий. Проводячи і а протязі останніх двох-трьох років режим суворої економії, совітська влада добилася активного торговельного бала.су і зменшила до мінімуму свою закордонну заборженість. Рів.обіж.о з цим їй вдалося з ач.о під.ести здобич золота і тим способом створити для своєї валюти золоте забезпечення. Чи використає совітська влада ці сприятливі для неї обставини, це покаже майбутнє.

В кожному разі, коли б це сталося, треба мати і а увазі, що врегулювання грошевої системи неминуче мусіло б потягнути за собою ряд неважких змін в цілій господарській політиці СССР.

В. С.

3 міжнароднього життя

— У Чехословаччині.

У Чехословаччині зайшла зміна. Не зміна, а велика новина. к Явідомо читачам «Трибуна» з газет, 14-го минулого грудня старий незмінний президент Чехословацької республіки Т. Г. Масарик зрікся свого уряду, а 18 того місяця його заступником обраний був так само незмінний, хоч і багатовіковий за Масарика, міністр закордонних справ д-р Едуард Бенеш. Ця і одія, нормальна й досить буденна для старих установлених республік, в Чехословаччині, в державі молодій, що вистала на руїнах Австро-Угорщини, прибрала для чехів риси порядку історичного, бо реально — була це зміна, не тільки особи президента, але й зміна національного вождя.

Шестеро їх було, з тих найвидатніших, що за часів великої війни, усвідомивши собі розпачливе внутрішнє становище чехів та словаків і сприятливу для них міжнародню кон'юнктуру, зважилися взяти на себе національний провід у боротьбі за утворення нової самостійної держави Чехословацької. Три з них — Масарик, Стефанік і Бенеш, утворили комітет, а пізніше — державний центр закордоннох; других три — Швєгла, Крамарж і Рашич, організувавши відому Мафію, працювали дома, серед громадянства. Усі вони стали до тієї праці з мотивів високого національного ідеалізму, працювали спільно і дружно, хоч і належали до різних громадських верств, до неоднакових політичних угруповань, хоч і дуже одмінні були персональними своїми особливостями.

Доля сприяла їм. Після великої праці, великої біди й великих жертв особистих, дійшли вони до своєї мети високої і чехословацька нація нагородила їх тим, що всіх поставила до нової, може тяжчої за попередню, праці над організацією нової молодой держави, над усталенням її внутрішніх і зовнішніх взаємин. Усі шестеро тому ввійшли до першої державної арматури на найвищих її щаблях: Масарик став президен-

тому, Крамарж головою ради міністрів, Стефанік — міністром військовим, Бенеш закордонних справ, Рашиш — міністром фінансів, а Шведла — внутрішніх справ.

Життя не було однаково милостиве для всіх. Перший з них трагічно загинув — молодий Стефанік, до війни знаний астроном, за війни генерал французької служби, надія чехів і словаків, бо був він родом словак. Повертаючися після війни до батьківщини аеропланом, він долетів уже був до свого рідного села, де мав бачитися з матір'ю, але майже перед своєю хатою упав разом з аеропланом і розбився на смерть. Другий так само трагічно загинув, у розквіті сил, видатний економіст Рашиш, од руки комуніста вбивці, що застрелив його на вулиці біля його власного дому. Третій вмер ще не такий старий, бо 60-ти літ, але перепрацьований, Шведла, селянин з-від Праги, що його ще за австрійських часів звали у Відні «некоронованим королем Чехії». Ця людина впливала своїм легкою могла вирівнятися Масарикові, але Шведла був дженгельменом у політиці, він відчував Масарикову перевагу над собою і з доброї волі своєї йшов цілий час під його проводом, бо вважав то корисним для батьківщини. Четвертий — не вмер, але політично загинув — Крамарж, голосне колись-то ім'я в слов'янському світі. Чесний політик і щирий патріот, чеський лідер за австрійських часів, він разом з Рашишим засуджений був за великої війни віденським судом на смерть, але їх врятувала тоді несподівана зміна на австрійському троні. В нових умовах многонціональної Чехословацької республіки Крамарж, затятий своїм старим некритичним русофілством і новонадбаним після війни, так мовити, білогвардейським слов'янофільством, орієнтуватися не вмів і своєю політичною і оведінкою громарчував майже годі свій голий ній видатний авторитет. Вплив його таяли, як сніг по весні, партія його з кожими парламентарськими виборами діставала все менше і менше голосів, і зрештою він був змушений розпустити свою групу, а останні її еліти з елементами ультра-націоналістичного напрямку, що мали б охоту та не уасть сили стати чеськими фашистами. На час зміни президента Крамарж, аспірації якого на президентуру ніколи не замірали, замість національного центра, опинився на далекій його периферії, без впливів і без значіння, вигинутий і поважних політичних обрахунків. А до того прийшла старість, з нею хвороби, жалісний кінець життя, будь-що-будь, повного широкі національної грації.

Чому зрікся президентури Масарик? Зробив він то з доброї волі своєї, з чесного ставлення до обов'язків своїх, ніхто його до того не примушував, навпаки, всі хотіли, щоб він стояв на чолі держави аж до кінця свого довгого вже життя. Зробив він це тому, що, як він сам це пояснив у своєму зреченні, для совісного виконання президентського уряду потрібні фізичні сили, яких у нього, 86-літнього, за старістю та за хворобою вже немає. А бути лише репрезентаційною фігурою, він завважили такий чинний, не хотів.

За одходом Масарика з державної арени, на політичному обрії з тих шостих зостався один тільки Бенеш, наймолодший з них, бо недавно йому минуло всього лише 51 рок. Його Масарик і загрозонував, як свого заступника, зробивши те ніби то в незвиклий для президента спосіб, бо оголосив про це офіційно в своїй абдицації. А в тім спосіб той ніяк не вразив політичний світ Чехословаччини, і це тому, що до Масарика ставляться тут не лише як до президента, але й як до визнаного вождя, ба навіть як до батька, який має й повинен допоручати своїм дітям те, що він вважає потрібним. Більше за те, Масарик своїм допорученням не вказав чехам нічого нового, а нагадав лише гро те, що свого часу самі вони були вирішили. Бо ж з самих початків існування держави чехи вважали Масарика президентом доживотнім, а Бенеша, так мовити, його дофіном. Про це є скісні вказівки уже в конституції, в якій до Масарика, першого і президента, зроблено було певні оговорки, аби його уможна було кожного разу переобірати, а спеціально для Бенеша мінімальний вік президента було встановлено в 35 літ, бо як раз тоді, ко-

ли виробляли конституцію, Масарик був слабкий, а Бенеш мав усього лише стих 35 літ. Обрання Бенеша й було виконанням того непублікованого, мовчазного, але уайже одногодуного рішення, яке сталося вже шістнадцять літ тому.

Не обійшлося це, що правда, і без певного тертя, привід до якого подали комуністи, що, виконуючи нові «європейські директиви» свого центру, одні з перших пригелосилися за кандидатуру Бенеша, бажаючи з нього зробити свого, так мовити, антифашистського кандидата. Буржуазні групи тому хитнулися були в бік, але цей маневр збито було чеськими і словацькими католиками, які, негуючи комуністичний жест, стали й собі за Бенешом. Комуністичні голоси потопилися в морі інших, соціалістичних і буржуазних, голосів, і Бенеш, як заступник Масарика та як новий не лише і резидент, але національний вождь, був обраний колосальною більшістю — 340 голосів з 440. Не голосували за нього лише німці, що подали порожні бюлетені, та прихильники Крамаржа, що спромоглися всього лише на 23 голоси.

Бенешеві зараз, як вказано вище, 51 рік: фізично й інтелектуально це час повної сили для політичного вождя. Згідно з законом, він може бути ще раз переобраний і перед ним, таким чином, одкрите просторе поле державного чину; бо дві легіслатури дають до громади 14 літ. Далі, коли не станеться зміни в конституції, він одійде до привату. З ним тоді і скінчена буде героїчна доба Чехословацької республіки і настануть буденні зміни вже не вождів, а звичайних семилітніх президентів.

Observer.

З Новим Роком і Різдвам

вітають усіх знайомих: з Парижа — Є. і В. Прокоповичі, прот. І. Бриндзан, І. Рудичів, І. Косенко, С. Нечай, В. Солонар, І. Гораїн; з Шалету у Франції — Українська Громада, філія Товариства б. Вояків Армії УНР, полк. М. Татаруля з родиною; з Оден-ле-Тішу із Франції — Українська Громада, ген. Башинський, М. і В. Ступницькі; із Гренобля у Франції — філія Товариства б. Вояків Армії УНР; панство Онипко, М. Кузь та І. Шаповал — тако-ж із Франції; із Польщі — проф. О. Лотоцький, полк. С. Білодуб з родиною, підп. М. Рибачук з дружиною, О. і М. Палієнки, М. і І. Липовецькі, М. Ковальський, інж. Ю. Мельник, д-р А. Лукашевич, ген. В. Куц, підп. О. Квітка, інж. В. Сахно, полк. М. Садовський, В. Татарський, сотн. П. Денисенко, М. Тименко, Д. Кравчук, В. Кривошия, П. Куниць, П. Лазаренко, В. Немоловський, М. Сухотин, А. Шандрюкевич, Л. і О. Доценки, сотн. Л. Макаревич, сотн. В. Зарицький, полк. К. Смсвський; із Чехословащини — інж. Зубенко; із Бельгії — інж. Ю. Яковлів та О. і І. Косець; С. Шишківський із Праги, та із Франції — М. і П. Плеваки й І. Батрак, і замість особистих поздоровлень і візитів склали пожертви на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Замість різдвяних і новорічних поздоровлень та візитів на «Українську Хату» в Парижі склали: Л. і О. Шульгини — 40 фр., мн. Токаржевські-Карашевичі — 20 фр., Р. і В. Никитюки — 20 фр., Б. Лестоцький — 20 фр., А. Майборода — 2 фр., І. Косенко — 10 фр.

— Дитяча ялинка в Парижі. 29 минулого грудня відбулася в Парижі по обіді в салі Ош загальна дитяча ялинка, влаштована українською дитячою школою в Парижі.

Перед початком програми ялинки прот. І. Бриндзан одслужив молебен і благословив ялинку та сказав промову до дітей. Програма ялинки склалася так: українська дитяча школа в Парижі і виставила дитячу п'єсу «Сон Галі» з балетом «Танок зірок», а учениця тієї-ж школи Люба Кобринівна виконала «вальс Дюрана» та разом із школярем В. Наглюком — гопак. Потім українська школа з Біянкуру виконала колядки і коломийку.

Необхідно відмітити художній успіх вистави. П'єса «Сон Галі» була, видно, добре підготована і діти вільно й гарно виконували свої ролі, особливо Галія — Дося Кузнецова, тато — К. Мацак, дід Мороз — В. Наглюк, мама — Л. Жупаненківна, і безподібний Петрик — Юрко Ткаченко. Рецита дітей-учасників, хоч які вони були малі, урештєно підтримували ансамбль і тим, дійсно, чарували малих і великих глядачів.

Балет «Танок зірок» і співи тако-ж було виконано прекрасно дівчатками: Л. Кобринівною,

Н. Очеретною, З. Могилівською та О. й Н. Ткаченківнами. Особливо Л. Кобринівна виявила не аби яке почуття ритму й упевненість у виконанні танку. Цю саму похвалу їй треба повторити за солю «вальсу Дюрана» і прекрасно проведений упарі з В. Наглюком гопак. На цих молодих виконавців танців слід звернути увагу, бо мажть вони, безперечно, завдатки, необхідні для багатих студій.

Дуже прихильно зустріла публіка і виступи молодих виконавців школи із Біянкуру, які хором із звільдою проспівали колядки і в дві пари затанцювали коломийку.

В антрактах школярі і нешколярі декламували вірші, байки й розказували оповідання. Але треба сказати, що декламації великого успіху не мали і може не слід нішим разом ними особливо обтяжувати програму.

На ялинці, крім сотні, або, може, й більше дітей, дуже багато було й дорослих, і велика салья Ош була геть по береги заповнена публікою, що радувалися разом із дітьми з їхньої радості.

На цьому дитячому святі не була присутньою п. О. Гораїнова, навчителька української дитячої школи в Парижі, що знаходиться зараз у від'їзді, але яка зпричинилася до художнього успіху свята. Тому присутні на ялинці батьки дітей і багато з гостей підписали листа до п. Гораїнової, складеного ініціативною групою, з подякою за безкорисну й успішну працю з дітьми.

Дітей коло ялинки і на сцені кілька разів було фотографовано пп. Безуглим і п. Малашком і таким чином було зафіксовано одне з найкращих до цього часу в Парижі і вдалих дитячих свят.

Щира подяка всім його ініціаторам і виконавцям.

І. З а т а ш а н с ь к и й .

— Я л и н к а у к р а ї н с ь к о ї д и т я ч о ї ш к о л и в Б і я н к у р і , передмісті Парижа, з успіхом відбулася 25 минутого грудня.

— У с п і х у к р а ї н с ь к и х к о л я д о к у П а р и ж і . П о в а ж н е ф р а н ц у з ь к е т о в а р и с т в о «Огнище Миру» влаштувало цими днями з нагоди Різдвяних свят вечір різдвяних пісень різних народів, на який було запрошено хори: французький, німецький, мадярський, словацький, чеський та український.

Перед виступом кожного хору відповідний промовець пояснював публіці особливості різдвяних пісень його народу і їх зміст.

Можна з присмістю відмітити, що Український Чоловічий Ансамбль під керівництвом п. А. Чехівського був без вагання публікою визнаний за найліпший і нагороджений оплесками, які довго не вгавали.

Українці виступали в національних убраннях в супроводі дівчини з традиційною звільдою, а пояснююче слово сказав французькою мовою молодий студент Юра Єремійв.

— В и с т у п х о р у б . В о я к і в А р м і ї У Н Р у Ф р а н ц і ї . 24 грудня 1935 р. в одній з найкращих саль Парижа відбувся міжнародного характеру концерт різдвяних співів. Прийняли участь в ньому французи, італійці, поляки, португальці, австрійці, англійці, іспанці, а також українці. Влаштував цей концерт комітет на чолі з проф. Шарлеті, ректором Паризького Університету. Прийняв участь і знаменитий «Хор Хлопчиків із Дерев'яними Хрестами».

Український виступ на цьому концерті зробив хор Т-ва б. Вояків Армії УНР під орудою п. М. Ковальського. Хор співав такі колядки: «Ой видить Бог», «Добрий вечір, пане господарю» та «Во Брусалимі».

Ефектні українські національні костюми, як тільки одкрився

занавіс, викликали гучні оплески публіки. Співав хор добре, з почуттям, і заслужив у вибагливої паризької публіки дуже теплий прийом.

Таким чином, на кінець року хор Т-ва виконав ще одну цінну репрезентаційну акцію.

— З а с і д а н н я п р е з и д і ї Г о л о в н о ї Е м і г р а ц і й н о ї Р а д и , присвячене прийняттю нових організацій, затвердженню проєкту марки національного податку й т. д., відбулося в Парижі 23 мин. грудня.

— Д о п о в і д ь к н . Т о к а р ж е в с ь к о ї - К а р а ш е в и ч на тему «Фашистська Італія — вражіння з подорожі» відбулася в салі Société Savante у Парижі в п'ятницю, 20 минутого грудня.

З ж и т т я У к р а ї н с ь к о ї Б і б л і о т е к и і м . С и м о н а П е т л ю р и в П а р и ж і .

— Л е к ц і я В . П р о к о п о в и ч а . В п'ятницю, 20 грудня минулого року, відбулася в Бібліотеці лекція В. Прокоповича на тему: «Ελέφ Θεού — Божою милостю» — примітки до арабського видання Євангелії, що вийшло року 1708 в Алепо коштами Іоанна Мазепи.

Перед початком лекції голова Ради Бібліотеки присвятив коротке слово пам'яті недавно померлого професора Українського Університету в Празі доктора Агенора Артимоновича, видатного вченого-класика, заслуженого культурного й громадського діяча, колишнього міністра освіти ЗУНР. Присутні вшановують пам'ять покійного славного сина Буковини вставанням і хвилиною мовчання.

Перед тим, як підійти до своєї теми, В. Прокопович вважає за присмний обов'язок скласти щирю подяку професорові докторові Д. Сімонеску, бібліотекареві Румунської Академії Наук, якому ми глибоко зобов'язані за ласкаво надіслані дані про примірник книжки, що знаходиться в бібліотеці Румунської Академії в Букарешті, і за фотографії кількох головніших сто-

рінок із неї. Так само треба бути велими вдячними професорові Українського Університету в Празі Ф. Слюсаренкові, який розв'язав скорочення грецьких текстів книжки, подав їх переклад та схарактеризував з погляду філологічного їх особливості, як рівно-ж і молодого ученому-орієнталістові Алі-Анбер Бевві Топчибаші, що йому належить переклад з арабської мови заголовного аркушу Євангелії та інших місць із неї.

Доктор, зазначивши, що він не подає опису книжки — його ми маємо знайти в оповіщеній праці проф. д-ра Д. Сімонеску, що її присвячено де-яким стародрукам із Бібліотеки Румунської Академії і що вона має незабаром вийти друком, — наг'яв огляд звітості про це видання з бібліографічної літератури, познайомив слухачів з головними даними про книжку, вияснив у загальних рисах історичні обставини, серед яких вона побачила світ і подав де-які міркування з погляду української історії.

Особливого інтересу викладові додавали світлини, які дали змогу побачити форту Євангелії, сторінку арабського тексту, вихідний запис, та рівно-ж герб гетьмана з його титулом — грецьким і слов'янським, останнім у звичайнім скороченні — із звороту форти та віршованою присвятою І. Мазепі грецькою мовою. Для порівняння було подано тако-ж світлини гербів Молдавії та Валахії з румунських стародруків.

В своїй доповіді В. Прокопович, зостаючися здебільшого на ґрунті геральдики й дипломатики, прийшов до таких висновків:

1) Герб І. Мазепи з Євангелії 1708 року — цікава, досі невідома й вельми своєрідна відміна герба славного гетьмана з однепатком тогочасности і де-якими волоськими впливами.

2) Вступна формула титулу гетьмана — «Ἐλέφ Θεός — Божею милостью», звичайна для суверенів, аналіз де-яких грецьких термінів його на тлі порівняння з ти-

тулами інших володарів тієї-ж доби виявляють, що тоді наших гетьманів ставили на рівні з іншими монархами православними, підкреслюючи місце, яке займала в тодішньому східному світі Україна.

Закінчив лектор свій вигляд побажанням, щоб відносини України з і православним Сходом, а в гершу чергу з найближчими сусідами, привернули до себе пильнішу увагу наших і чужеземних учених дослідників.

Нечисленні присутні з видивим зацікавленням вислухали доповідь і одногolosно підтримали пропозицію В. Прокоповича просити Раду Бібліотеки передати сердечне спасибі професорові докторові Д. Сімонеску за те, що дав змогу ознайомитися з цинціним і цікавим для кояного українця виданням.

Як ми чули, В. Прокопович має намір переслати свою доповідь для зачитання в українсььою Історико-Філологічному Товаристві в Празі, а рукопис його передати до розпорядимости професора Ол. Лотоцького, директора Українського Наукового Інституту у Варшаві.

Читання в Бібліотечі вже мають свою встановлену фізіоломію. Перше за все теми їх виключно наукові й культурні. Збірять вони нечисленну, але уважну аудиторію. Треба вважати за позитивну рису і те, що, коли тільки є найменша змога, йдуть вони в супроводі оригінальних ілюстрацій світлинам і чарівного ліхтаря. На прикінці треба висловити побажання, щоб тим зібранням провадився хоч корсткий протокол, а лектори були ласкаві залицати Бібліотечі писаний конспект і основні теми їх викладів.

— Галерея сучасників. Бібліотека отримала від редакції «Триуба» в дар низку портретів сучасних українсььких діячів. Таким побитом до портретів Патрона Бібліотеки сл. пам. С. Петлюри, Головного Отамана А. Мивичького, почесного члена Бібліотеки проф. О. Лотоцького та св. пам. ген. Є. Мешковського, що їх мала Бібліо-

тека, приєдналися нині портрети — ген. О. Удовиченка, І. Косенка, М. Шумицького, кн. І. Токаржевського-Карашевича, бл. пам. М. Шулєгіна, Гр. Довженка і проф. І. Фещенка-Чопівського. Портретиті, і писані олійними фарбами, — робота мистця-аляра М. Черфецького, — складають точаток галерії сучасників, що її поширити є завданням майбутнього.

— К о л л е к ц і я ex-libris'ів. В Бібліотеці покладено основу колекції українських ex-libris'ів. На заснування об'ємного фонду подарував В. Ірзкопович сто прикрасників свого ex-libris'у. Бібліотека вдається до всіх майстрів-графіків, власників ex-libris'ів, колекціонерів, видавців — з проханням допомоги своїми дарми новозаснованій колекції.

— D e s i d e r a t a , 1. Комплект «Записок Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові» в Бібліотеці не повний. До минулого року бракувало двадцять перших томів. За останній час погастило придбати V, VI, VII, VIII, IX, XI і XIII. Таким побитом на сьогодні бракує томів: I, II, III, IV, X, XII і XIV-XX. Бібліотека буде вельми вдячна кожному, хто надішле хоч один із зазначених томів, поповнюючи тим це вельми важне і абсолютно необхідне в кожній українській бібліотеці видання.

— Н а У к р а ї н с ь к у Б і б л і о т е к у ім. С. Петлюри в Парижі замість поздоровлень з Різдвяними й Новорічними святами зложили: інж. Зубенко з Праги — 10 фр., п. Солонар з Парижа — 10 фр., та із Польщі: Л. і О. Доценки — 8 зол., сотн. М. Макаревич — 5 зол., д-р А. Лукашевич

— 2 зол., п. М. Ковальський — 2 зол., інж. М. Палієнко — 3 зол., полк. К. Смовський — 5 зол., підполк. М. Рибачук — 5 зол., сотн. І. Липовецький — 3 зол., сотн. П. Денисенко — 1 зол., інж. Ю. Мельник — 10 зол., підполк. О. Квітка — 3 зол., підполк. С. Білодуб — 5 зол., ген. В. Куц — 5 зол., інж. В. Сахно — 5 зол., полк. М. Садовський — 1 зол., п. В. Татарський — 3 зол., п. М. Тимченко — 2 зол., п. Д. Кравчук — 1 зол., п. В. Немоловський — 1 зол., п. А. Шандрулевич — 1 зол., п. В. Кривошия — 50 гр., п. П. Куниць — 50 гр., п. П. Глазренко — 50 гр., п. М. Сухотин — 50 гр., сотн. В. Зарицький — 3 зол. Із Франції: пані й пан Онипко — 10 фр., п. І. Шаповал — 10, Українська Громада в Оден-де-Тіні — 20, п. М. Кузь — 5, М. і П. Плеваки — 10 фр., п. І. Батрак (Кресо) — 10 фр., та із Праги п. С. Шишківській — 10 фр.

— Чергова бесіда в Редакції «Тризуба», що відбулася 22 минулого грудня, дала на користь безробітних чистого прибутку 53 фр. 40 см.

В Комітеті Дружби Народів Кавказу, Туркестану та України.

21 мин. грудня в Парижі відбулося чергове засідання Комітету Дружби Народів Кавказу, Туркестану та України, присвячене, головним чином, великій лекції про Кавказ, що має відбутися в біжучому січні місяці спільно з Комітетом Франс-Оріан, та інформаціям про стан біженецької справи в Женеві.

Редакція «Тризуба» просить всі організації, установи та окремих осіб, що були ласкаві надіслати свої різдвяні й новорічні побажання, прийняти її щирю подяку.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі вітає з Новим Роком і Різдвом усіх земляків, читальників і прихильників, які про неї пам'ятають.

Від Музею Визвольної Боротьби України всім прихильникам і добродіям Музею — приемних свят та щасливого Нового Року! Всім жертводавцям Музею щира подяка й слава!

Президія Головної Еміграційної Ради засилає всім організаціям-членам Г. Е. Ради найсердечніші поздоровлення з Різдвяними святами та найкращі побажання на Новий Рік.

Генеральна Рада Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції вітає всі організації Союзу та Союзи Українських Емігрантів у інших країнах з Різдвяними й Новорічними святами та засилає їм свої ліпші побажання.

Управа Товариства б. Вояків Армії Української Народньої Республіки у Франції пересилає всім своїм членам та иншим Товариствам б. Вояків Армії УНР різдвяні та новорічні сердечні поздоровлення й побажання такої-ж, як і досі, спільности, твердості, витривалости.

Українська Громада в Ліоні, Український Гурток ім. Т. Г. Шевченка в Діжоні, Спілка Українських Сільських Господарів у Франції, Українська Громада в Греноблі, філія Товариства б. Вояків Армії УНР у Греноблі, Українська Громада в Сау, Українська Громада в Оден-ле-Тіші, філія Товариства б. Вояків Армії УНР у Ліоні та Українська Громада в Петровграді в Югославії, пересилають свої різдвяні та новорічні поздоровлення всім українським організаціям та установам.

22 січня — день Музею Визвольної Боротьби України

День свята проголошення двох великих історичних актів 22 січня 1918 та 22 січня 1919 р. — день Музею Визвольної Боротьби України.

Нехай на пам'ятку цього дня кожний український громадянин і кожна українська громадянка прислужиться загально-національній справі пожертвою в міру своїх достатків — на будову Українського Дому в Празі та на утримання Музею.

Сповненням цього чину українське громадянство найкраще забезпечить існування Музею, що всіми збірками не лише свідчить про тяжку путь, пройдену українським народом, але й кличе його до дальшої боротьби за незалежність України.

Сповнімо-ж усі сумлінно цей чин на пошану пам'яти незабутніх борців за волю й незалежність України!

За Товариство «Музей Визвольної Боротьби України»:

Акад. проф. д-р Ст. Смалъ-Стоцький, голова

Проф. Ст. Сірополко, секретарь

Імена всіх жертводавців будуть у новому числі «Вістей» Музею, що вийде зараз після підрахунків збірки 22 січня.

Пожертви надсилати на адресу директора Музею проф. Д. Антоновича: Prof. D. Antonovus, Praha - Nusle, 245, Czechoslovakia;

в Польщі — через Земельний Банк Гіпотечний у Львові на поштову складанку ПКО 500.170 з допискою: М. У. Д. (Музей, Україн. Дім);

в Румунії — D. Herodot, Strada Delea Veche, 45, Bucarest;

в Злучених Державах Америки — «Obyednanye», р. о. box 122, Hudson Terminal, New - York, N. Y., U. S. A;

в Канаді: P. J. Lazarowich, р. о. box 456, Edmonton, Alta, Canada;

в Аргентині—Association ukrainiana «Prosvita», Gurruchaga, 2371, Buenos Aires;

в Китаю—O. Melnyk, С. М. Customs, Shanghai, China;

в Манджурії—Madame [Shlenduk, Girinska ul., 48, ap. 3. Harbin, Manchu-Kuo.

«Українська Хата» в Парижі

64, Bd Edgar Quinet, Paris 14.

Читальня «Української Хати» відкрита щодня од год. 9 до 11, од год. 15 до 18, год год 20 21.

Їдальня «Української Хати» має свіжу й смачно приправлену їжу. Обіди й вечері од 3 фр.

Музичне Товариство ім. Кошиця у Парижі

влаштує в неділю 12 січня с. р., о 4 год. дня в Українській Православній Церкві — 96, bd. Auguste Blanqui, Paris 13 (метро Glacière).

Концерт-колядок

які виконає мішаний хор під керуванням н. А. Чехівського

Квитки в ціні 5 фр. можна набувати в церкві од год. 3-ої перед концертом. Безробітні — 2 фр. Крім того, квитки можна набувати у п. Наглюка (65, rue St. Louis-en-l'île, Paris 4) та в «Українській Хаті». Чистий прибуток од концерту піде на користь Української Церкви в Парижі.

ТРИЗУБ

ТРИЗУБ — ПЕРШЕ ПОЛІТИЧНЕ, КУЛЬТУРНЕ, ГЕОГРАФІЧНЕ ТА МІСЦЕВЕ ЖУРНАЛІСТІВ ТА МІСЦЕВЕ ЖУРНАЛІСТІВ, ЗАСНОВАНІЙ
Р. 1925 СІМОНОМ ПЕТЛЮРОЮ, ВІДХОДИМЕ В 1936 РОЦІ ПО-СТАРОМУ І ЗА УЧАСТІ ТАХ
САМІХ СІВ'ЯТИНЦІВ

Умови передплати на 1936 рік

У Франції на рік — 60 фр., на півроку — 30 фр., на три місяці — 15 фр.,
на один місяць — 6 фр., окреме число — 1,5 фр.

	1 рік.	1/2 року	3 місяці	1 місяць	окр. чис.
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬША	18 зл.	10 зл.	5 зл.	2 зл.	0.60 зл.
РУМУНІЯ	500 леїв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	2 м.	0.50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 б.	6 б.	2 б.	0,60 б.
БОЛГАРІЯ	200 лев	100 лев	50 лев	18 лев	5 лев

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI

Закордоном журнал передплатувати й набувати можна у представників «Тризуба»: 1) В Канаді — W. Sikewich, P.O. Box 333 Toronto, Ontario, Canada. 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45, Bucarest. 3) В Чехословаччині — Прага: P. Filonovic, Praha—Nulse II, Nad Studankou, 1080-III. Подєбради: п. інж. Бурачинський. Ukr. Hosp. Akademie, Podėbrady. 4) В Польщі — J. Lipoweski, ul. Czerniakowska 204, m. 25, Warszawa, для грошових переказів — пошт. рахунок 13.435 Warszawa, Jan Lipoweski. 5) В Спол. Штатах — Nash Bazar, 151 Av. A. New York, N. Y., U. S. A. 6) В Царьгороді: M. Zabello. Posta kuturu № 224. Beyoglu. Istamboul. Turquie. 7) В Бельгії — Georges Jakovliv, Ing., 43, rue de Coppin, Jambes — Namur. Chèque Postal 234465. 8) В Болгарії: Язів Малиновски, Веслец 22, София. 9) В Маньчжурії — Madame Shlendyk, Girinska ul., 48, ap. 3. Harbin. Manchu-Kuo.

Вийшло перше число місячної газети Товариства б. Вояків Армії
Української Народної Республіки у Франції

« В о я к »

Адреса Редакції й Адміністрації газети — 12, rue Denfert-Rochereau,
Paris 5. Ціна окремого числа — 1 фр.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних
країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу)
і 25 фр. безпеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Redacteur — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.